

Számvevőszéki ellenőrzés a köztemetők fenntartásáról

Köz(ös)temetők

A köztemetővel nem rendelkező önkormányzatok a felekezeti tulajdonú temetőket fenntartó egyházakkal kötöttek szerződést

A jogszabályok a temető tulajdonosának feladatává tették az előírt létesítmények és közművek megépítését a sírkertekben. A kötelezettség nem függ sem a település lakosainak számától, sem a temető nagyságától. A beruházások megvalósításához azonban az önkormányzatok nem igényelhettek nevesített támogatást a központi költségvetésből. Az Állami Számvevőszék szerint az egymáshoz közeli temetőkben szükségtelen párhuzamos kapacitások biztosítása. Emellett indokoltnak tartják, hogy a temetői létesítmények megépítéséhez, felújításához a központi költségvetésbe kerüljön be a pályázati úton elnyerhető támogatás lehetősége.

A Magyar Köztársaság Alkotmánya szerint minden embernek veleszületett joga van az élethez és az emberi méltósághoz, amelytől senkit nem lehet önkényesen megfosztani. Az emberi méltósághoz való jog az elhunytakat is megilleti, eltemetésükről, hamvaik elhelyezéséről a kegyeleti méltóság megőrzésével és tiszteletben tartásával kell gondoskodni.

Az elhunytakról való méltó gondoskodás közösségi feladat is, amelyben a helyi önkormányzatoknak is részt kell vállalniuk. Az önkormányzati törvény kötelező feladatként írta elő a köztemető fenntartását. A vonatkozó jogszabályok 1999. szeptember 30-áig felmentették a köztemető-létesítési kötelezettség alól azokat a városokat és községeket, amelyekben temetkezésre alkalmas felekezeti temető volt. A temetőkről és a temetkezésről szóló 1999. évi törvény és a végrehajtásáról szóló kormányrendelet ezt a felmentést már nem adta meg.

Nincs összhang az előírások között

A köztemető fogalom törvényi meghatározása, amely szerint köztemető a temetőnek az a része, amelyben az önkormányzat a köztemető fenntartására vonatkozó kötelezettségét teljesíti, nincs összhangban a temetőfenntartás tartalmát meghatározó előírással. A köztemető-fenntartási feladat a

temető egy részében nem teljesíthető, mert a feladat magában foglalja a temető rendeltetésszerű használatához szükséges építmények, közművek, egyéb tárgyi és infrastrukturális létesítmények, valamint a közcélú zöldfelületek karbantartását, szükség szerinti felújítását, gondozását. A temető kijelölt részében csak a köztemetés végezhető el, ami nem azonos a köztemető fenntartásával. A köztemetővel nem rendelkező önkormányzatok viszont a felekezeti tulajdonú temetőket fenntartó egyházakkal kötöttek olyan szerződést, hogy a temetőben a soron következő sírhely az önkormányzat köztemető-fenntartási feladatteljesítésének helye.

A probléma megoldására javasoltuk a köztemető fogalmának módosítását úgy, hogy köztemetőnek minősüljön az a nem önkormányzati tulajdonban lévő temető, amelyben az önkormányzat a köztemető fenntartására vonatkozó kötelezettségét a temető tulajdonosával kötött megállapodás alapján teljesíti. A megállapodás kölcsönösen előnyös lehet a helyi önkormányzat és a temetőtulajdonos számára is.

A törvény a temető tulajdonosának feladatává tette, hogy az előírt temetői létesítményeket és közműveket öt év türelmi idővel, 2004. október 1-jéig meg kell építeni. A kötelezettség nem függ sem a

település lakosainak számától, sem a temető nagyságától. A beruházások megvalósításához azonban a kötelezettség előírása ellenére az önkormányzatok nem igényelhettek nevesített támogatást a központi költségvetésből.

Az ellenőrzést a fővárosi önkormányzatnál, illetve 2 megyei jogú város, 13 város, 5 nagyközség és 13 község önkormányzatánál végeztük. A közegészségügyi szempontból nélkülözhetetlen halottelhelyező és ravatalozó az ellenőrzött önkormányzatok 94 százalékánál van a temetőkben, ezek közel felét fel kellene újítani. A temetőkhez vezető utak és a sírhelytáblákat összefogó úthálózat gépkocsival járható módon való kiépítése, a temetők bekerítése, élősvénnyel való határolása azonban hiányos.

Indokolt a követelmények csökkentése

A temetői létesítményeknek és közműveknek, valamint az üzemeltetéssel összefüggő előírásoknak a temető méretétől, az évenkénti temetések számától és a temetők egymástól való távolságától függetlenül teljesítését nem tartjuk indokoltnak. A halottak ideiglenes elhelyezésére szolgáló tároló és hűtő létesítését a boncolóhelyiség-csoport biztosítási módjához hasonlóan – a gazdaságosságot és elérhetőséget figyelembe véve – lenne cél-

szerű megkövetelni. Egymáshoz közeli temetőekben szükségtelen párhuzamos kapacitások biztosítása. A községekben lévő temetőekben a közegészségügyi szempontból megfelelően kialakított és üzemeltetett illemhely létesítése az igénybevételhez viszonyítva csak aránytalanul nagy költségek mellett biztosítható.

Ennek megfelelően kezdeményeztük a jogszabályi előírások módosítását. A követelmények mérséklése mellett is indokoltnak tartjuk, hogy a temetői létesítmények megépítéséhez, felújításához a központi költségvetésbe kerüljön be a pályázati úton elnyerhető támogatás lehetősége. A támogatás legyen igénybe vehető a köztemetői feladatok ellátását biztosító nem önkormányzati tulajdonú temetők esetében is.

A törvény a temető tulajdonosától függetlenül kötelezi az önkormányzatokat, hogy alkossanak rendeletet a temető használatának rendjéről. A tulajdonosi jogok akkor nem sérülnek, ha az önkormányzat a temető tulajdonosával kötött megállapodásban felhatalmazást kap arra, hogy rendelete hatályát kiterjessze a megállapodásban szereplő temetőre. A temetők használatára vonatkozó önkormányzati rendeletek 22 százaléka felel meg a törvény előírásainak, a többiből hiányzik a sírhelyek méretének meghatározása, a temetőben végzett vállalkozási tevékenység szabályozása, a létesítmények vállalkozó részéről történő igénybevételi díjának meghatározása.

Az önkormányzat rendeletalkotási kötelezettsége kiterjed a köztemetőben a kegyeleti közszolgáltatás igénybevételéért fizetendő díjak fajtáinak és mértékének meghatározására. Az önkormányzatok 55 százalékának rendelete tartalmazott a hagyományos sírhelyre és a hamvak elhelyezési helyére vonatkozó díjmegállapítást is. A rendeletek 47 százalékában a kolumbárium 10 éves megváltási díja magasabb volt a hagyományos sírhely 25 éves megváltási díjánál. Ez a díjmegállapítási gyakorlat nem ösztönzi a helytakarékosabb temetkezési mód elterjesztését. A hatékony ösztönzés csak a fővárosban érvényesül. A temető használatáért és a kegyeleti közszolgáltatásért megállapított díjakat az önkormányzatok nem kellő körültekintéssel állapították meg. Nem követelték meg sem a kegyeleti közszolgáltatás más gazdasági tevékenységtől, így a temetkezési szolgáltatástól való elkülönítését, sem az üzemeltetéssel összefüggő bevételekről és kiadásokról az évenkénti tájékoztatást, és nem kérték ki a fogyasztók területileg illetékes érdekképviselői szerveinek véleményét.

Jelentősen eltérő díjak

A megállapított díjak a település típusától és az üzemeltetés módjától függően változnak. A fővárosban alkalmazott díjak – amelyek emelése rendszeresen az inflációt meghaladó mértékű volt – a legacsonyabb díjú egyes sírhelybe való temetés, illetve urnaelhelyezés esetében a Debrecen-

ben alkalmazott díjak háromszorosát tették ki. A hasonlóan nagy forgalmú temetők esetében az ilyen arányú díjkülönbesség közgazdaságilag nem indokolható, a temetők szolgáltatási színvonalában nincs értékelhető eltérés.

A köztemetőiket kegyeleti közszolgáltatási szerződés alapján gazdasági társasággal vagy saját alapítású kht.-val üzemeltető önkormányzatok díjai a megyei jogú városokban megállapítottak kétszeresei. A községek esetében a nyereségérdekeltségű gazdasági társaságok bekapcsolása a feladatellátásba a díjakat a városi díjak átlagát meghaladó szintre emelte. Ahol a temetőfenntartást és üzemeltetést az önkormányzat maga látja el, illetve részfeladatokat megbízási szerződéssel végeztetnek el, a köztemetői díjak az átlagosnál alacsonyabb szintűek. Ezeknél az önkormányzatoknál, annak ellenére, hogy a temetőfenntartás költségeit részben más szakfeladaton számolják el, a köztemetői bevételek nem fedezik az üzemeltetési ráfordításokat.

A köztemetői díjakat az önkormányzatok fele a vizsgált időszakban az infláció mértékét meghaladó mértékben emelte. A nagyarányú díjemelést alkalmazó önkormányzatok felénél az így kialakult díjak az országos átlagot lényegesen meghaladják. Az önkormányzatok 9 százaléka nem, 20 százaléka az inflációnál kisebb mértékben emelte a köztemetői díjakat, 3 százalékuk pedig csökkentette. A maradék 18 százalék nem állapított meg díjat, mivel nem volt tulajdonában köztemető.

A kegyeleti közszolgáltatási szerződések nem felelnek meg a jogszabályi előírásoknak. A fővárosi önkormányzat annak ellenére kötött ilyen szerződést, hogy nincs a tulajdonában működő köztemető. A további szerződésekben keverednek a kegyeleti közszolgáltatás és a temetkezési szolgáltatás elemei, a szolgáltatás ellenértékének mértékét és a megfizetésének módját törvénysértő módon határozták meg, hiányzik az önkormányzatot megillető ellenőrzési jogosítványok szerződésbe foglalása.

Azoknál az önkormányzatoknál, amelyek az üzemeltetés feladatait több szervezettel, vagy magánszeméllyel végeztették, a kiadások egyértelmű elhatárolása sem volt biztosított. Főként a parkgondozás és a temetői utak fenntartása esetében fordult elő, hogy a temetőben végzett munkát is város- és községgazdálkodási szakfeladaton mutatták ki könyvelésükben.

Az általánosan tapasztalt hiányosságok miatt kezdeményeztük, hogy a belügyminiszter a fővárosi/megyei közigazgatási hivatalvezetők útján hívja fel az önkormányzatok és a jegyzők figyelmét a temetőkkel kapcsolatos feladataik teljesítésére. Így különösen a kegyeleti közszolgáltatási szerződések tartalmi hiányosságainak megszüntetésére, illetve a temető és a kegyeleti közszolgáltatás igénybevételéért fizetendő díjak megállapítására vonatkozó jogszabályi rendelkezések betartására.

Németh Gábor
igazgató-helyettes

Bővebben: www.asz.hu